

Utvecklingsplan för Kungsparken

**Gatukontoret, stadsmiljöavdelningen
2006**

Utvecklingsplanen för Kungsparken har tagits fram av Gatukontoret under 2005.

Arbetsgrupp

Camilla Anderson, landskapsarkitekt på Stadsmiljöavdelningen, Gatukontoret
Karin Sjölin, landskapsarkitekt på Stadsmiljöavdelningen, Gatukontoret
Anders Svensson, gatuingenjör på Stadsmiljöavdelningen, Gatukontoret
Mattias Thelander, landskapsingenjör på Drift- och underhållsavdelningen, Gatukontoret

Styrgrupp

Gunnar Ericson, stadsträdgårdsmästare på Stadsmiljöavdelningen, Gatukontoret
Maria Sundell- Isling, enhetschef på Stadsmiljöavdelningen, Gatukontoret

Referenspersoner

Peter Ander, drift- och underhållsavdelningen, Gatukontoret
Jonas Andersson, drift- och underhållsavdelningen, Gatukontoret
Johan Moritz, stadsmiljöavdelningen, Gatukontoret
Anders Reisnert, Malmö Kulturmiljö
Olga Schlyter, Malmö Kulturmiljö

Fotografier

Camilla Anderson (om inget annat anges)
Martin Berntsson (figur 7)
Gatukontorets arkiv (figur 23, 25, 32, 33, 44)
Johan Moritz (figur 35)
Malmö Muséers arkiv (figur 3, 6, 14, 17, 20, 26, 27, 28, 30, 31)
Peter Ozberg (figur 38)
Drago Prvulovic, MalmöBild AB (figur 36, 37)
Karin Sjölin (figur 4)
Maria Sundell- Isling (figur 11, 12, 40)

Planer

Ursprungligen publicerad i Svenska Trädgårdsföreningens tidskrift 1882 (figur 2).

Flygbild

Gatukontoret

Omslagsbild

Kungsparken 1920, Gatukontorets arkiv.

Förord

När Kung Oscars park anlades i Malmö startade en epok i Malmös stadsbyggande och stadsliv. Parken blev ett välkommet tillskott i stadsmiljön och följdes senare av fler stadsparker som också bildade milstolpar, både i Malmös och i landets park- och arkitekturhistoria.

Kungsparken har levt över 100 år och är idag lika omhuldad som någonsin av malmöborna. Speciellt dess vackra gröna rum med de stora ståtliga och exotiska träden finns i många besökares hjärtan. Men Kungsparken har varit så mycket mer. En del av de forna attraktionerna har med all rätt försvunnit på grund av senare tiders förändrade parksyn. Andra kvaliteter har försvunnit på grund av tillfälliga trender, resursbrist, stormar och mycket annat.

Kungsparken är som sagt idag en vacker och uppskattad park. Mycket av helheten finns kvar, men många betydelsefulla detaljer har försvunnit ur parken. Många av dem var omsorgsfullt gestaltade med tidstypiskt uttryck.

Återupptäckten av parkens historia har berikat utredningsarbetet liksom förhoppningsvis den ”Utvecklingsplan för Kungsparken” som nu tagits fram. Speciellt har de många vackra detaljerna stått fram som viktiga för parkens landskapsarkitektur och atmosfär.

En upprustning som återför några av dessa karakteristiska detaljer till parken skulle tydliggöra både parkens och vår egen historia. Men framför allt skulle dessa detaljer ge dagens besökare en än vackrare park att umgås i och njuta av – och visa varför Kungsparken var den första i raden av parker som gav Malmö epitetet ”Parkernas stad”.

Tekniska Nämnden antog utvecklingsplanen den 28 september 2005.

Gunnar Ericson
Stadsträdgårdsmästare

Innehållsförteckning

Förord	3
Innehållsförteckning.....	4
Sammanfattning.....	5
1. Bakgrund	7
2. Kungsparkens historia	9
2.1 Parkens tillkomst	9
2.2 En promenadpark	11
2.3 Kungsparkens restaurang	11
3. Mål för Kungsparken	12
3.1 Diskussion om målsättning och värden.....	12
3.2 Mål	13
4. Parkens användning - förr och idag	15
4.1 Vardag och fest.....	15
4.2 Sommaren 2005	15
4.3 Parkenkät 1994.....	15
5. Analys och åtgärder.....	17
5.1 Entréer och avgränsningar	17
5.2 Gångvägar	20
5.3 Cykelbana längs Slottsgatan ...	22
5.4 Siktlinjer	23
5.5 Sittplatser	24
5.6 Utsiktsplatser	25
5.7 Skulpturer och utsmyckning ...	28
5.8 Utrustning	31
5.9 Ljussättning	33
5.10 Växtlighet - träd och buskar...	34
5.11 Berghults trädgård	40
5.12 Information och skyltning	41
5.13 Skötsel.....	42
Orienteringskarta över Kungsparken 2006.....	44
Plan över åtgärder.....	45
6. Referenser	47

Sammanfattning

Kungsparken är Malmös äldsta stadspark och öppnades 1872. Den är intressant ur såväl ett kulturhistoriskt som ett samhällshistoriskt perspektiv. Malmös identitet som ”parkernas stad” har sin grund i de tre centrala stadsparkerna, det vill säga Kungsparken, Slottsparken och Pildammsparken. För Malmöborna är Kungsparken ovärderlig som central park för avkoppling, aktiviteter och umgänge.

Kungsparken anlades på Malmös gamla befästningsvallar 1869-1870. Den drivande kraften bakom anläggandet av Kungsparken var konsul Anders Caspar Holm. Planen ritades av den danske trädgårdsarkitekten Ove Høegh Hansen.

Kungsparken utformades som en romantisk prydnadspark för stilla promenader, med noga uttänkta siktlinjer mot utvalda konstverk, exotiska träd och blomstersmycken. Bland annat fanns det en grotta med vattenkälla och en fontän från Paris. Förebilderna kom från kontinenten. Parken skulle fungera som stadens lunga för alla samhällsklasser men kom mest att användas av medelklassen. År 1881 byggdes en restaurang på den högsta punkten i parken.

Kungsparken idag är i grunden relativt intakt jämfört med hur den ursprungliga parken såg ut på 1800-talet. Dock har parken genomgått många större och mindre förändringar under lång tid, som gör att den ursprungliga karaktären i viss mån gått förlorad. Skillnaden mellan Kungsparken och Slottsparken har alltmer suddats ut och det är vanligt att besökare inte kan skilja parkerna åt.

Utvecklingsplanen fyller funktionen att ange en långsiktig inriktning för Kungsparkens utveckling och restaurering. Målet är att förstärka parkens arkitektoniska ursprungsdrag och att återskapa en del av de detaljer som försvunnit. På så sätt kan en vackrare och attraktivare park med tydlig identitet skapas.

Följande mål gäller för Kungsparken:

- Kungsparkens arkitektoniska ursprungsdrag skall stärkas för att ge parken en tydlig identitet. Kungsparken skall upplevas som annorlunda än Slottsparken.
- Kungsparken skall fungera för dagens behov, aktiviteter och användning, men hänsyn skall tas till parkens historiska arv.
- Kungsparkens gränser skall respekteras och främmande ingrepp i parken undvikas.
- Kungsparken skall upplevas som en gestaltningssammanhängande helhet och dess attraktionskraft skall bibehållas och utvecklas för dagens och framtidens besökare.
- Åtgärder skall genomföras med hänsyn till Kungsparkens historik, karaktär och helhet.

För att uppnå målen redovisas en lång rad åtgärder. Kungsparken inhägnas med ett tidstypiskt gjutjärnsstaket för att tydliggöra dess gräns mot Slottsgatan och Malmöhusvägen. Gångsystemets utformning justeras. De ursprungliga siktlinjerna förstärks, bland annat föreslås en ny skulptur placeras på den plats där skulpturen ”Diana i badet” stod till 1910. Utsiktspunkterna Belvederen och ”utkiken” restaureras. De sirliga gamla belysningsstolparna förses med tidstypiska armaturer, för att förstärka den tidsenliga karaktären. Nya bänkar placeras ut, bland annat i lindalléerna där det helt saknas sittplatser. Fontänen restaureras och pumpsystemet rustas upp så att fontänen återfår sina forna kraftfulla vattenstrålar. Parkens blomsterflor återinförs i form av perenner, rosengrupper och tapetplanteringar. Detaljer och platser framhävs med vacker ljussättning, samtidigt som trygghetskänslan förstärks. Nya träd planteras för att utveckla det historiskt viktiga trädsortimentet. Väl gestaltade buskplanteringar återinförs, framför allt längs det föreslagna staketet. Den bortglömda Berghults trädgård, terrassen vid kanalen, förnyas som en kontemplativ plats. Information och skyltning förbättras, så att besökare kan ta del av parkens intressanta historia och lära sig vilka träd som växer i parken. Sist men inte minst skall skötselnivån höjas så att den håller högsta standard under hela året.

1. Bakgrund

Kungsparken är Malmös äldsta stadspark och stod färdig 1872. Den är intressant ur såväl ett kulturhistoriskt som ett samhällshistoriskt perspektiv. Malmö var den stad som anlade flest offentliga parker mellan 1860 och 1920 och dessa speglar utvecklingen i parkplaneringen under denna period. För Malmöborna är Kungsparken ovärderlig som central park för avkoppling, aktiviteter och umgänge. Malmös identitet som ”parkernas stad” har sin grund i de tre centrala stadsparkerna, det vill säga Kungsparken, Slottsparken och Pildammsparken.

Kungsparken idag är i grunden relativt intakt jämfört med hur den ursprungliga parken såg ut på 1800- talet. Dock har parken genomgått många större och mindre förändringar under lång tid, som gör att den ursprungliga karaktären i viss mån gått förlorad. Skillnaden mellan Kungsparken och Slottsparken har alltmer suddats ut och det är vanligt att besökare inte kan skilja parkerna åt.

De största förändringarna tycks ha skett i slutet av 1960- talet. Den stora stormen 1967 drabbade bland annat parkens träd och krossade de gamla, droppformade belysningsarmaturerna. Men även parkidealen och sättet att använda parker förändrades. Synen på parker blev mer rationell. I slutet på 1960- talet rätades gångsystemet ut och en hel del gångar togs bort till förmån för större gräsytor att vistas på. Under 1970- talet brottades parken med stora sociala problem. Den senaste större upprustningen gjordes i mitten på 1980- talet efter ett par decenniers förfall och utarmning.

Kungsparkens restaurang har genomgått ett flertal ombyggnader och 2001 öppnade Casino Cosmopol. Genom ombyggnaderna har både byggnaden och närområdet förändrats kraftigt och alltmer fjärmats från parken.

De senaste åren har almsjukan drabbat Kungsparken och nyplantering av träd har blivit nödvändig. Hösten 2005 påbörjades en ny cykelbana längs Slottsgatan, vilket innebär vissa ingrepp i parken.

1990 väcktes frågan om att byggnadsminnesförklara Kungsparken, Slottsparken och Pildammsparken. Orsaken var de förestående planerna på en citytunnel och på att bygga till stadsbiblioteket. Utredningsarbetet tog tolv år och under denna tid hann biblioteket byggas och beslutet om tunneln fattas. 2002 kom beslutet att avslå frågan om byggnadsminnesförklaring. Skäl för beslutet var att länsstyrelsen inte ansåg att en byggnadsminnesförklaring var det rätta skyddet för dessa parker. Länsstyrelsen menade att en lämpligt utformad detaljplan tillsammans med kommunala vård- och underhållsplaner skulle utgöra tillräckligt skydd. En annan aspekt, som också kan försvåra en byggnadsminnesförklaring, är att en parkanläggning lever och utvecklas. En park är inte statisk på samma sätt som en byggnad.

Någon detaljplan finns ännu inte. Föreliggande utvecklingsplan fyller funktionen att ange en långsiktig inriktning för Kungsparkens utveckling och restaurering.

2. Kungsparkens historia

2.1 Parkens tillkomst

Malmö stads första stadspark, Kungsparken, anlades 1869-1870 på de gamla befästningsvallarna i utkanten av Malmö. Den blev den första offentliga parken i Malmö. Området där parken är belägen hade tidigare varit gråmunkkloster med kyrkogård fram till 1500-talet, sjukhus, skjutfält och exercisplats på 1600-talet samt båtvarv under 1800-talet. I början av 1800-talet hade platsen mist sin funktion som befästningsverk och nu ville man försköna staden och anlägga en trädbevuxen promenad på de gamla vallarna. En utvecklingsplan för Malmö stad upprättades. Den byggde på att kanalerna flyttades, marken dränerades och markerna, som tidigare fungerat som försvar för Malmöhus slott, blev odlingsbara.

Förebilderna till Kungsparken kom från kontinentens parker. Dessa hämtade i sin tur inspiration från England, där allmänna parker funnits sedan 1700-talet. Kungsparken skulle fungera som stadens lunga för alla samhällsklasser men

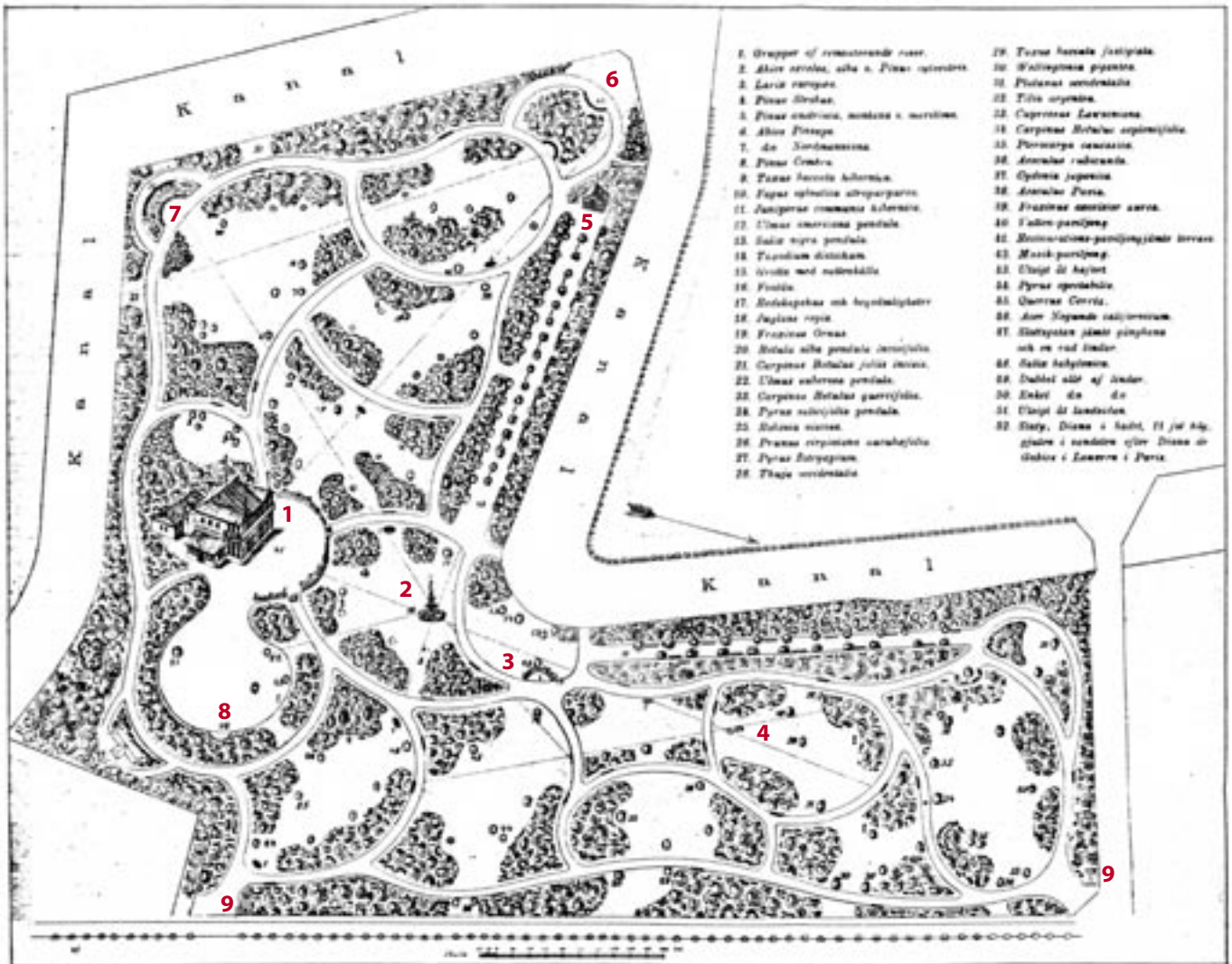
kom i Malmö främst att användas som promenadpark av den växande medelklassen. Parken stod färdig 1870 och ritades av den danske trädgårdsarkitekten Ove Høegh Hansen. Han arbetade huvudsakligen med planer till herrgårdsparkar och offentliga anläggningar. Från 1873 arbetade han för Köpenhamns kommun och blev 1907 utnämnd till "stadsträdgårdsmästare" i Köpenhamn.

År 1881 tillsatte Malmö stad en parkkommitté och Malmö Planteringsförening stiftades. Föreningen skulle fortsätta att driva parkfrågan i staden och föreslå lämpliga platser för nya parker. Flera av dagens parker ligger på platser som föreningen pekat ut. Ordförande i parkkommittén var konsul Anders Caspar Holm och det var han som tidigare hade drivit igenom parkanläggningen Kungsparken.

Ørstedsparken i Köpenhamn är samtida med Kungsparken. Parkerna har många gemensamma drag men Ørstedsparken är mer välbevarad.

KUNG OSCARS PARK I MALMÖ.

Plan över Kungsparken 1881, tryckt i Svenska Trädgårdsföreningens tidskrift 1882. På planen syns siktlinjerna som utgår från fontänen. Bland sevärdheterna i parken fanns: 1) restaurangen, 2) fontänen, 3) grottan, 4) Diana i badet, 5) vattenpaviljong, 6) utsikt åt havet, 7) utsikt åt landsidan, 8) musikpaviljong. Vid entréerna syns också portvaktsstugorna 9).

2.2 En promenadpark

Kungsparkens utformning liknar de stadsparker som anlades i Paris på 1850-talet. Parken är utformad som en romantisk prydnadspark för stilla promenader med noga uttänkta siktlinjer mot utvalda konstverk, inslag av sällsynta, exotiska solitärträd och blomstersmycken. Den romantiska stilen innehöll ofta uppbyggda miljöer med ett berättande innehåll. I parken fanns därför en vattenpaviljong, en staty av Diana i badet, en fontän från Paris, en musikpaviljong och en grotta med vattenkälla.

Det sammanhängande promenadstråkets utformning bygger på tyska mönsterförlagor med njurformade, slingrande gångar. Vägarna leder ingenstans, promenaden och samvaron var målet med upplevelsen av parken. Planteringen arrangerades så att promenaden gick genom slutna rum ut till öppna, solbelysta ytor. På så vis skapades omväxling och överraskning. De öppna ytorna bestod av gräsmattor med solitära träd av varierande art. Träden hade skyltar med namn så att besökare skulle kunna lära sig hur växterna såg ut och deras vetenskapliga namn, likt en botanisk trädgård. Parken skulle visa på "Skapelsens rikedom". År 1872 invigdes parken under namnet Slottsparken. Då hade den varit stängd för besökare under ett och ett halvt år för att vegetationen skulle hinna etablera sig.

2.3 Kungsparkens restaurang

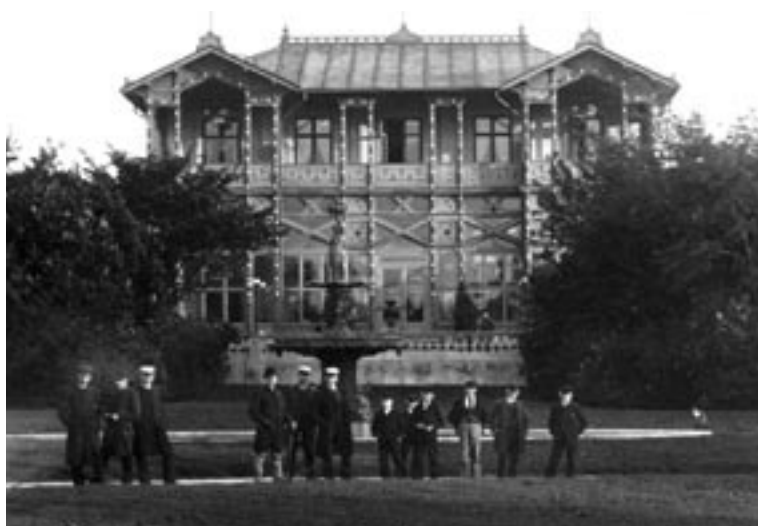
I den ursprungliga planen för parken fanns en restaurangbyggnad inritad. Restaurangen uppfördes inte förrän 1881. Det var en tvåvåningsträbyggnad i schweizerstil, rikt utsmyckad med snickarglädje. Restaurangen låg på den högsta punkten i parken och härifrån hade man fin utsikt, med väl genomtänkta siktlinjer både inåt parken, ut mot slättlandskapet och mot Öresund med Köpenhamn i bakgrunden. Restaurangen invigdes av Kung Oscar II vid det stora lantbruksmötet som ägde rum i staden sommaren 1881. Till minne av hans besök fick parken namnet Konung Oscars park, senare förenklat till Kungsparken.

Till industriutställningen i blivande Slottsparken år 1896 uppfördes en stor veranda mot fontänen och gräsplanen på husets norra sida.

Inför den Baltiska utställningen 1914 uppfördes en ny, större restaurang för att klara av fler besökare. Den utfördes som en putsad byggnad i jugendstil ritad av arkitekterna Carl Melin och August Ewe.

Själva restaurangen moderniserades 1986, inför utställningen Bo86.

År 2001 byggdes byggnaden på nytt, nu till kasino med en ny huvudentré och nya parkeringsplatser. Restaurangen har varit ett viktigt dragpläster för parken genom tiderna.

3

Den ursprungliga restaurangen var en träbyggnad i schweizerstil som uppfördes 1881.

3. Mål för Kungsparken

3.1 Diskussion om målsättning och värden

Upprustning och utveckling av en park rymmer en mängd olika möjligheter och kräver många beslut. Kungsparken är en historisk park, som är både lokalt och nationellt betydelsefull.

Enligt internationell överenskommelse, Florensdokumentet från 1982, liksom enligt den svenska Kulturminneslagen har man som markägare ansvar och skyldighet att vårda och förvalta historiska parker och trädgårdar.

Det är därför nödvändigt att redovisa de tankar som ligger bakom målsättning och åtgärder. Genom att redovisa beslutsunderlaget kan varje läsare förstå vilka val som gjorts.

1800- talets park skall vara utgångspunkten för mål och åtgärder. Varför?

- Det finns en uppmättningsritning från 1881, vilket betyder att man säkert vet vad som genomfördes när parken byggdes.
- Senare tiders förändringar utgör inga självständiga, genomtänkta tillägg utan snarare förenklingar och rationaliseringar. Det gör att deras värde bedöms som lågt, trots att hänsyn bör tas till förändringar från olika tidsepoker.
- Mycket av parkens innehåll uppskattas även av dagens parkbesökare – de exotiska träden, lindalléerna, utsmyckningar som fontänen och grottan med mera.

Åtgärderna syftar till att förstärka 1800-talsskarakteren, inte till att återskapa parken i sin helhet.

- Vissa delar är såpass förändrade att det inte går att återskapa i detalj. Vägledande för alla åtgärder måste vara att förstärka helheten och karaktären.
- Dagens behov gör att vi väljer att avstå från vissa åtgärder, till exempel återskapa gångsystemet även om det delvis vore möjligt.
- Åtgärder som saknar historisk förankring bör inte göras.

Att stärka parkens attraktivitet genom att förtydliga dess karaktär

- Att lyfta fram och förstärka Kungsparkens historiska värden och kvaliteter kan förhöja upplevelsen och förståelsen av parken och därmed stärka dess attraktivitet.

Vad görs inte?

- Vad är egentligen viktigast att bevara för nutid och framtid? Är det den park som kom till konkret utförande som är viktigast eller är det idéerna som låg bakom? Båda synsätten är tänkbara. Visst är det möjligt att använda 1800- talets grundidéer för Kungsparken, men på nya sätt eller på nya platser. Nya siktlinjer kunde skapas istället för de gamla. Nya gångar i samma stil skulle kunna byggas och nya entréer öppnas. Blomstersmycken i modern stil med dagens nyheter kan fylla samma funktion som då, nämligen att exponera de växter som är på modet just nu.

I det här fallet görs dock bedömningen att originalet, den park som verkligen byggdes, är det allra viktigaste att bevara och förstärka.

Möjliga hot

- Långsam förvanskning genom små förändringar. Att mindre åtgärder görs utan tanke på parkens historik, karaktär och helhet.
- Att ytterligare mark tas i anspråk för andra ändamål, till exempel utbyggnad av gata eller cykelbana.
- Vidare utbyggnad av kasinot.

3.2 Mål

Följande mål gäller för Kungsparken:

- Kungsparkens arkitektoniska ursprungsdrag skall stärkas för att ge parken en tydlig identitet. Kungsparken skall upplevas som annorlunda än Slottsparken.
- Kungsparken skall fungera för dagens behov, aktiviteter och användning, men hänsyn skall tas till parkens historiska arv.
- Kungsparkens gränser skall respekteras och främmande ingrepp i parken undvikas.
- Kungsparken skall upplevas som en gestaltungs­mässig helhet samt bibehålla och utveckla sin attraktionskraft för dagens och framtidens besökare.
- Åtgärder skall göras med hänsyn till Kungsparkens historik, karaktär och helhet.

För att genomföra dessa mål krävs vissa förändringar i parken. De flesta av dem berör parkens inre struktur och uppbyggnad samt detaljutformning av planteringar, utrustning med mera.

Strategierna för att uppnå målen har utkristalliserats som:

- Restaurera parkens entréer och avgränsning mot angränsande gator.
- Justera parkens gångvägssystem och utformning.
- Lösa behovet av och gestalta cykelbanan längs Slottsgatan,
- Återskapa några av parkens ursprungliga siktlinjer.
- Utöka och förbättra sittplatser och utsiktsplatser.
- Utöka och förnya utsmyckningen i samklang med historiska förebilder.
- Utveckla det historiskt viktiga trädsortimentet och återskapa delar av buskplanteringarna.
- Förbättra information och skyltning.
- Höja standarden på löpande skötsel och underhåll.

4

Solbad i Kungsparken vid lunchtid i maj 2005.

4. Parkens användning - förr och idag

4.1 Vardag och fest

Kungsparken, Malmös första stadspark, var i slutet av 1800- talet en "finpark" för borgarklassen att promenera och mötas i. Gräsytorna fick inte beträdas. Parken var populär och minnen talar om hur det under sommaren var *"en aldrig sinande ström av folk som promenerade eller åkte droska till Kungsparken"*. Under 1970- talets senare hälft förknippades parken med stora sociala problem och missbrukare. Idag används parken främst för picknick, solbad och lek, men även för promenader. Den har fortfarande stor social betydelse men umgängesformerna har förändrats. När Kommendantbron byggdes 1985 drogs ett nytt cykelstråk genom parken som förbinder stadens västra delar med centrum.

Kungsparken har varit skådeplats för diverse festligheter och arrangemang. Invgivningen av den nya restaurangbyggnaden år 1881 lär ha varit en fest av sällan skådat slag i dåtidens Malmö. Tio tusen besökare kom för att skåda Sveriges kung Oscar II, den danske kungen Christian IX och deras följn. Under ett antal decennier arrangerade Skånska trädgårdsföreningen trädgårdsutställningar i Kungsparken. Kring sekelskiftet hälsade Malmös borgare traditionsenligt våren välkommen i punsch den första maj från terrassen på Kungsparkens restaurang. I samband med bomässan Bo86 arrangerades en trädgårdsutställning i Kungsparken.

4.2 Sommaren 2005

Kungsparken används flitigt, framför allt sommartid vid vackert väder. Tidiga morgnar och vid sämre väder syns bara enstaka besökare. Det är inte de stora sällskapen som nyttjar parken i första hand, utan mestadels mindre grupper eller ensamma personer, som sitter i gräset, picknickar, solar, äter medhavd lunch, läser och liknande.

Parken upplevs som intim och det finns många nischer intill träd och buskage som ger stöd i ryggen. Den norra delen av parken används mindre än resten av parken. Lekplatsen nyttjas flitigt av

både dagisgrupper, föräldrar och barn under alla tider på året. Av parkens träd är flickboken särskilt populär som klätterträd bland barnen. Västra skolan har sina gymnastiklektioner i parken i brist på näraliggande idrottsplats. Det finns ett fåtal bänkar i parken, men de som finns används. Gräsmattan kring fontänen nyttjas gärna av större grupper, särskilt i studenttider. I Kungsparken, till skillnad från Slottsparken, finns inga ytor för mer platskrävande aktiviteter som brännboll eller fotboll då gräsytorna är relativt små och parken är lätt kuperad. Kubbspel och boule förekommer. Många promenerar, cyklar igenom, joggar eller rastar hunden. Det förekommer uteliggare i parken.

Beskrivningen baseras på samlad erfarenhet samt iakttagelser gjorda i Kungsparken under sommaren 2005.

4.3 Parkenkät 1994

År 1994 genomförde Gatukontoret en enkät om stadens parker bland 1800 slumpmässigt utvalda Malmöbor. Drygt 1000 svar inkom. Enkäten behandlade bland annat betydelsen och nyttjandet av Malmös centrala parker, dvs Slottsparken, Kungsparken och Pildammsparken.

95% av de svarande anger att de centrala parkerna betyder "mycket" (45%) eller "en del" (50%). Bara 5% svarade "inget". Svaren bekräftade de centrala parkernas betydelse som identitetsskapare för Malmöborna – Malmö, parkernas stad – oavsett vilken stadsdel man bodde i. 65% av Malmöborna använde de centrala parkerna minst en gång i månaden. Cirka 40% föredrog Kungsparken- och Slottsparken, cirka 60% föredrog Pildammsparken. Innerstaden och Limhamn var de stadsdelar som huvudsakligen besökte Kung- och Slottsparken.

Enkäten behandlade även betydelse och utnyttjande av stadsdelsparker, stadsdelstorg, rekreatiomsområden och stränder samt åsikter om renhållning och parkinformation.

5. Analys och åtgärder

Utifrån de redovisade målen och strategierna under kapitel 3 redovisas nedan underlag, analys och åtgärder. På grund av att många intressanta fakta och förhållanden kring parkens historia har kommit fram i arbetet är redovisningen ovanligt detaljerad och innehållsrik. Bedömningen är att det finns ett stort intresse för dessa rena kunskapsdelar.

Orienteringskarta och plan över åtgärder finns på sidorna 44 och 45.

5.1 Entréer och avgränsningar

5.1.1 Entréer

Ursprungligen hade Kungsparken två huvudentréer med portvaktstugor, belägna i parkens nordöstra och sydöstra hörn mot Slottsgatan. Parken var inhägnad och stängdes på natten. 1925 hade fyra nya entréer mot Slottsgatan tillkommit. Den norra portvaktstugan togs bort 1925 och finns idag på lekplatsen intill stadsbiblioteket. Den södra eldhärjades 1991 och revs därefter.

I början av 1800- talet fanns bara en bro över kanalen. Den låg på samma plats som nuvarande

Kungsparkens södra entré någon gång mellan 1881 och 1914. Till vänster i bild syns portvaktstugan som revs 1991 efter en brand.

6

Slottsbron vid Hovrätten. När Kungsparken utformades anlades dock ingen entré mot bron utan parken avgränsades av växtlighet. Via kanalbroarna tillkom efterhand nya entrémöjligheter. År 1896, i samband med den stora industri-, konst och lantbruksutställningen i den blivande Slottsparken, tillkom en bro mellan de båda parkerna. Denna ersattes av Parkbron år 1936. Inför Baltiska utställningen 1914 byggdes Fersens bro, som visserligen inte leder direkt in i Kungsparken, men ändå bör ha förbättrat tillgängligheten avsevärt. En bro mellan Kungsparken och Bastion Carl Gustav (där Slottsträdgården nu ligger) uppfördes 1950, men ändrades till brygga 1982. Tidigare fanns där en bro som kallades "Solfjädersbron". År 2000 uppfördes en ny bro i samma läge, som fick namnet Trädgårdsbron. 1985 byggdes ytterligare en bro, Kommendantbron, mellan Kungsparken och Slottsparken.

Den nordöstra entrén som den ser ut idag. Utformningen är sannolikt från 1914, då båda huvudentréerna fick nytt utseende inför Baltiska utställningen.

5

5.1.2 Avgränsningar

Kungsparkens gräns mot omgivningen är troligtvis i stort intakt. Det är bara i nordöstra hörnet som man har tagit i anspråk parkmark för att bredda gatan.

Staketet som avgränsade Kungsparken mot Slottsgatan och Malmöhusvägen var från början av trä. På 1890- talet byttes det gamla staketet ut och samtidigt ersattes de gamla grindarna och portarna av nya i järn. 1907 gjordes södra entrén körbar och grindarna byttes ut på nytt. Staketet ersattes i slutet av 1910- talet av ett nätstaket på betongstolpar, som dock ganska snart försvann. När portalerna fick dagens utseende vet man

inte helt säkert, men det var sannolikt inför den Baltiska utställningen 1914, då även den nya restaurangen byggdes.

Det var vanligt att parker vid den här tiden var inhägnade och det finns flera samtida parker som än idag omges av staket. Några parker som omgärdas av gjutjärnsstaket är Ørstedsparken i Köpenhamn (1880) (figur 1) och Le Parc des Buttes- Chaumont i Paris (1860- tal). I Malmö finns exempel på gjutjärnsstaket runt Gamla Begravningsplatsen (1822), vid kv. Sofia vid Excersigsgatan och vid Västra Station (årtal okända).

Analys

Idag finns tio entrépunkter vilket på gott och ont gör att parken är tillgänglig från alla håll. De flesta entréerna är vaga. Många Malmöbor blandar ihop Kungsparken och Slottsparken, trots att parkerna skiljs åt av kanaler. Parkens entréer bör förtydligas för att ge besökaren en tydligare upplevelse av att träda in i Kungsparken. Genom att inhägna parken med ett staket skulle en tydligare identitet skapas mot den omgivande staden och den historiska gränsen skulle slås fast.

Portalen i hörnet Slottsgatan och Malmöhusvägen har blivit alltmer trängd av biltrafik och för närvarande planeras en ny cykelväg som kommer att skära ytorna precis framför portalen (se kapitel 5.3). I samband med att cykelbanan byggs har Gatukontoret beslutat att skapa en ny förplats genom att flytta portalen något längre in i parken.

Uppfarten till Kungsparkens restaurang har ändrat skepnad många gånger genom åren men den största förändringen skedde i samband med att byggnaden omvandlades till kasino år 2000. Entrén fungerar nu framför allt som parkering och uppfartsväg till kasinot och mindre som entré till parken.

Huvudentrén till Kungsparken fungerar idag främst som uppfartsväg till Kasinot.

Gjutjärnsstaketet vid Gamla Begravningsplatsen kan användas som förebild för ett nytt staket kring Kungsparken

8

Åtgärder

- Inhägna Kungsparken med ett tidstypiskt-gjutjärns- eller smidesstaket längs Slottsgatan och Malmöhusvägen. Använd förslagsvis staketet vid Gamla Begravningsplatsen som förlaga. Staketets höjd bör vara högst 130 cm. Mot Slottsgatan skapas ett antal mindre entréer i staketet i förlängningen av Gamla Västers gator så att parken fortsatt upplevs som lättillgänglig och trygg.
- Längs det föreslagna staketet görs en sammanhängande plantering med nya buskar, marktäckare och vårlökar (se vidare kapitel 5.10, Växtlighet - träd och buskar).
- Omforma infarten till kasinot så att den även fungerar som entré till Kungsparken. Bland annat bör vyn mot skulpturen "Solrosen" gallras fram (se även kapitel 5.3, Cykelbana längs Slottsgatan).
- Ge entréerna från Slottsbron, Parkbron, Kommendantbron och Trädgårdsbron en tydligare gestaltning, till exempel genom att plantera exotiska träd.
- Skylta parkens entréer med information om och plan över parken, samt vägvisare (se vidare kapitel 5.12, Information och skyltning).

9

10

Bakom grönskan döljer sig den väna skulpturen "Solrosen". Vyn mot skulpturen bör gallras fram för att göra entrén till parken mer inbjudande.

11

12

Leazes Park i Newcastle, Storbritannien, kan tjäna som inspirationskälla vid utformning av Kungsparkens entréer mot Slottsgatan. Leazes Park är samtida med Kungsparken och rustades nyligen upp.

5.2 Gångvägar

Kungsparken var i slutet av 1800- talet en "finpark" för borgarklassen att promenera och mötas i. Parkens slingrande gångsystem anlades efter tyska mönsterförlagor. Promenaden gick mellan slutna partier med träd och buskar och öppna solbelysta gräsytor. På så vis skapades omväxling och överraskning. När parken anlades fördes många diskussioner om gångarnas bredd. De blev till sist 6 alnar (ca 3,6 meter) breda. På respektive sida fanns en 3 fot (ca 0,9 m) bred gräslist och ytterligare 2 fot (ca 0,6 m) innanför dessa fanns planteringar.

I slutet av 1960- talet försvann en hel del av gångsystemet. Gångar rätades ut och "onödiga" gångvägar togs bort. Bland annat togs de parallella gångarna i de båda lindalléerna bort. Dåvarande stadsträdgårdsmästaren, Åke Steen, ansåg att det var mer harmoniskt med större gräsplaner och ville att gräsytorerna skulle användas för vistelse. Tidigare fick gräset inte beträdas.

När Kommendantbron byggdes 1985 etablerades ett nytt cykelstråk till bron genom den västra lindallén. Det innebar att en ny gångväg anlades till bron och att en stödmur byggdes mot utsiktspunkten. Som avslutning på allén anlades en ny plantering. I samband med bomässan Bo86 förändrades gångsystemet ytterligare.

I samband med att kasinot byggdes avskärmades områdena kring byggnaden ytterligare från parken. Gången mellan kasinot och kanalen används idag huvudsakligen som parkering och för leveranser.

Beläggningen är idag grus på alla gångar utom söder om kasinot mot kanalen och vid en av entréerna mot Slottsgatan.

Det ursprungligen slingrande gångsystemet har med tiden förenklats och rätats ut.

13

Analys

Parkens många entréer och dess läge mellan stadskärnan och stadens västra delar har lett till att man mestadels rör sig i raka stråk genom parken eller i dess kanter. Det har uppstått vissa smitvägar.

Det förenklade gångsystemet är mestadels funktionellt och utformat så att det passar i helheten, men några otydliga platser finns:

- Kasinots infart fungerar dåligt som entré in i parken.
- Området mellan Kommendantbron och Trädgårdsbron har genomgått successiva förändringar och fungerar dåligt som helhetslösning.
- Berghults trädgård är svår att nå och hänger inte ihop med parken i övrigt.
- Gången bakom kasinot mot kanalen är idag inte en del av parken utan en baksida och parkeringsplats. Detta förstärks av att markmaterialet är asfalt och av cykelfällan vid Parkbron.

Två alternativ för gångsystemet har diskuterats:

- Att låta gångsystemet vara som det är idag, med endast någon smärre förändring. Dagens användning av parken är annorlunda – den stilla promenaden har ersatts av genomfart och vistelse på gräsytor. Med nya, slingrande gångar riskerar man att förlora platser för vistelse och att gångsystemet blir ofunktionellt.
- Att återskapa delar av det slingrande gångsystemet, framför allt i den norra delen av parken. En stor del av parkens karaktär låg just i gångsystemet och fler gångar kan vara ett sätt att aktivera den delen av parken, som nyttjas mindre än övriga parken. Det är dock inte möjligt att återskapa gångsystemet fullt ut, vilket innebär att åtgärden inte blir historiskt korrekt.

Åtgärder

- Gångsystemet bevaras som det är idag, men ingen ytterligare sönderstyckning eller uträkning av gångsystemet skall tillåtas.
- Grus skall användas som beläggning på alla gångvägar i parken, även på cykelstråket. Asfalt som finns tas bort.
- Förtydliga gångstråket från Parkbron till kasinoinfarten vid Slottsgatan samt genom Berghults trädgård.
- Se över gångarnas utformning i området mellan Kommendantbron och Trädgårdsbron, kring utsiktspunkten.

14

Kasinots baksida bör åter göras till en del av parken. Promenadstråket mellan Parkbron och Slottsgatan bör förtydligas.

Cykelbanan längs Slottgatan binder ihop stadskärnan med högskolan.

15

5.3 Cykelbana längs Slottgatan

Under hösten 2005 påbörjades etapp 1 av en ny cykelbana utmed Slottgatan, från Malmöhusvägen till infarten till Casino Cosmopol. Befintlig gångbana längs Kungsparken tas då i anspråk, vilket innebär att gående antingen får använda gångbanan inne i parken eller den på Slottgatans östra sida.

Kungsparkens gräns är troligen oförändrad längs Slottgatan sedan parken anlades, förutom i det nordöstra hörnet. Där har man redan tidigare tagit i anspråk parkmark för att utvidga gatan. När cykelbanan anläggs tvingas man använda ytterligare mark. Det innebär att cykelbanan läggs mycket nära det cirka 125-åriga gudaträdet. Trädet är mycket skyddsvärt, dels för att så gamla exemplar mycket ovanliga i Sverige, dels för att det hör till parkens ursprungliga trädsortiment. Särskilda åtgärder har vidtagits för att inte skada dess krona eller rötter.

Portalen som utgör entré till parken har tidigare stått längre ut mot korsningen. Den nya cykelbanan hamnar mycket nära portalen. Denna flyttas därför något längre in i parken för att bilda en ny förplats ut mot gatan.

För att lösa cykelbanans förlängning söderut, över kanalen, finns ett förslag på att bredda Fersens bro. Cykelbanan kommer då att förläggas på nuvarande gångbana längs Gamla Begravningsplatsen. Gångbanan flyttas i stället in på begravningsplatsen, som kommer att hållas öppen dygnet runt, och en ny entré öppnas mot Kungsparken.

Cykelbanan ingår i ett av Malmös viktigaste cykelstråk, Universitetsstråket, som binder ihop Tygelsjö med Universitetsholmen och Västra Hamnen.

Analys

Breddningen av Fersens bro med en cykelbana längs Slottgatan innebär att Kungsparkens gränser och arkitektur kan bevaras intakt. Genom den föreslagna lösningen öppnas möjligheter att omgestalta entrépartiet till Kungsparken och kasinot, liksom att knyta ihop stråket från Parkbron till Slottgatan och vidare mot Gustav Adolfs torg.

Åtgärder

- Omgestalta entrén till kasinot så att den framledes fungerar bättre också som entré till Kungsparken (se även kapitel 5.1, Entréer och avgränsningar).
- Knyt ihop gångvägen inne i Kungsparken med den planerade gångvägen genom Gamla Begravningsplatsen.

5.4 Siktlinjer

Promenaderna i parken var ursprungligen mycket välregisserade för att blicken skulle ledas i rätt riktning. Mycket medvetet planterades buskage där gångvägarna delade sig så att rum bildades i parken och öppningar mot intressanta vyer skapades. Fontänen var navet i parken, som alla siktlinjer utgick ifrån. Siktlinjerna har med åren suddats ut när buskagen växt sig större och trädens kronor brett ut sig över gångvägarna.

Från restaurangens veranda kunde man se skulpturen "Diana i badet" rakt norrut i siktlinjen från fontänen. Det gav en koppling och ett sammanhang till den norra delen av parken som saknas idag. Siktlinjen avslutades i en sittplats riktad mot skulpturen från andra hållet. Sittplatsen i slutet av siktlinjen var mycket viktig. Härifrån kunde man se skulpturen i förgrunden och restaurangen med fontänen i parkens mittpunkt. "Diana i badet" hörde till den ursprungliga utsmyckningen, men togs bort redan 1910 (se även kapitel 5.7.1).

Från fontänen kunde man i en annan siktlinje se utsiktsplatsen Belvederen med utsikt mot Slottsparken. Belvederen kan fortfarande anas

från fontänen men siktlinjen är idag otydlig. En tredje siktlinje gick från fontänen ut i den treradiga lindallén, genom den delen av allén som inte finns kvar idag, och avslutades med en vattenpaviljong.

Alla siktlinjerna finns markerade på planen från 1881 (sidan 10).

Åtgärder

- Att återskapa siktlinjen från restaurangen till fontänen och från fontänen upp mot höjden i norra delen av parken där skulpturen "Diana i badet" tidigare stod. På så sätt stärks fontäns ursprungliga betydelse som navet/centralpunkten i parken och den norra delen av parken inlemmas på ett bättre sätt i parken än idag. De syren- och trybuskage som står i siktlinjen idag skärs in eller tas bort.
- Siktlinjen mot Belvederen skall hållas öppen. Kronorna på träden bör lyftas så att siktlinjen blir tydligare. Siktlinjen kan kompletteras med en ny sittplats med bänkar i det gamla läget, innanför utsiktsplatsen Belvederen.

Med hjälp av dessa två siktlinjer knyts parkens olika delar ihop och parkens helhet förstärks. Samtidigt tydliggörs den ursprungliga tanken om en promenadpark med tydliga utblickar mot intressanta platser och föremål.

16

Fontänen var navet i parken. Härifrån utgick alla siktlinjer. Från restaurangens veranda kunde man se skulpturen "Diana i badet". Idag är konstverket borta och siktlinjen igenvuxen.

5.5 Sittplatser

Bänkarna var utplacerade med eftertanke för att visa de sittande olika perspektiv över parken. Bänkarna har inte samma noggrant uttänkta placeringar som på 1800-talet. Många är riktade ut från parken mot kanalen, tvärt emot 1800-talstanken. Få är riktade in mot parken. På så vis går den ursprungliga tanken med parken delvis förlorad. Dessutom saknar vissa delar av parken idag bänkar helt, bland annat lindalléerna.

Vid kanalen finns ett par nedsänkta sittplatser infogade i kanalslätten. De är idag slitna. Den ena omgärdas av buskage och vid den andra ligger en flytbrygga, som byggdes till bomässan 1986. Bryggan är idag i relativt dåligt skick.

Åtgärder

- Placeringen av bänkarna skall inspireras av 1800-talets placering där det är möjligt men också anpassas bättre efter dagens behov. Med nya lägen för bänkarna kan parkens rumsindelning förstärkas. Med hänsyn till detta tas ett förslag till nya bänkplaceringar fram.
- I den norra delen av parken placeras flera bänkar för att öka vistelsen i denna del.
- I lindalléerna placeras bänkar mellan träden på båda sidorna, enligt planen från 1881. Bänkarna skall vara vända in mot mitten av allén så att man kan sitta och titta både in mot parken och ut mot kanalen.
- Sittplatserna vid kanalen rustas upp, röjs från buskage och förses med ny utrustning.
- Nuvarande brygga ersätts med två stycken av mer ursprunglig karaktär i de gamla lägena. Man bör kunna lägga till med båt vid bryggorna.

Vy över den treradiga allén med bänkar utplacerade mellan träden. I fonden syns vattenpaviljongen. Bilden är tagen någon gång mellan 1881 och 1917.

17

5.6 Utsiktsplatser

Den viktigaste utsiktspunkten i parken var platsen där restaurangen byggdes på 1880-talet. Från restaurangens terrass hade man den bästa utsikten över parken och man kunde se ända bort till havet. Terrassen är idag integrerad i byggnaden och är inte längre möjlig att använda. I parken fanns ytterligare fyra utsiktsplatser som vette åt olika håll. Tre av dem finns kvar idag.

5.6.1 "Utkiken"

I parkens nordvästra hörn finns en utsiktsplats som ursprungligen hade utsikt mot den omgivande slätten och havet. Idag vetter utsikten mot Slottsmöllan och Slottsträdgården.

Utsiktsplatsen bestod av en grusad halvmåneformad plats med en halvcirkelformad bänkanordning. Här stod tidigare bysten av Gustav Rydberg vänd mot utsikten. Gustav Rydbergbysten står nu i änden av den västra allén. När Kommendantbron mot Slottsparken byggdes anlades en stödmur upp mot utsiktsplatsen och moderna vintergröna buskage planterades. Hösten 2004 gallrades buskaget runt "utkiken" ur. Buskarna runt platsen hade växt sig stora och här huserade en uteliggare som vandaliserat vegetationen och grusgången. Stora idegranar, buxbom och träd sparades. "Utkiken" och terrassen nedanför vid kanalen förbands tills nyligen av en enkel trappa.

Hela området kring utsiktsplatsen har med tiden blivit sönderstyckat och helhetstänkande har saknats när åtgärder har gjorts.

Åtgärder

- Hela området mellan Kommendantbron och Trädgårdsbron restaureras, inklusive "utkiken", terrassen vid kanalen, Trädgårdsbrons anslutning och planteringen i änden av den västra lindallén.
- En ny trappa bör anläggas mellan "utkiken" och terrassen.
- Stödmuren upp mot "utkiken" tas bort och en naturlig grässlänt skapas upp mot utsiktsplatsen med solitärer av idegran, buxbom och träd i gräs. På så sätt ökar insynen mot platsen och den får en naturlig koppling till parken.
- På "utkiken" placeras nya bänkar kring en halvmåneformad grusyta.
- En ny skulptur eller annan form av utsmyckning passar väl på denna plats.
- En sittplats återskapas nedanför "utkiken" i slänten, in mot parken. Där fanns tidigare en sittplats riktad inåt parken, i siktlinjen mot den fjärde utsiktsplatsen, som nu är borttagen.

"Utkiken" som den ser ut idag. I slänten nedanför kullen låg tidigare en sittplats som vände sig in mot parken.

18

Belvederen bjuder på vacker utsikt mot Slottsparken, men är i stort behov av upprustning.

19

5.6.2 Belvederen

Den sydvästra utsiktsplatsen var ursprungligen vänd inåt land. År 1902 anordnades en tävling av Malmö Planterings- och försköningsförening för nyutförandet av utsiktsplatsen, med vy mot Slottsparken, som invigdes år 1900. Arkitekt Hans Tyselius förslag vann och 1903 uppfördes Belvederen, en balustrad i Övedssandsten med bänkar.

Sandstensbalustraden vilar på en sockel i granit, vilken i sin tur bärs upp av ett underliggande murverk av granitblock. Frontstyckets utsida är dekorerad med uthuggna ornament av blad och frukter samt Malmö stads vapen.

20

Utsikt mot Belvederen från Slottsparken 1907. I bakgrunden syns den gamla träbron från 1896. Den ersattes 1936 av den nuvarande Parkbron.

Analys

Det finns sprickor i såväl balustrad och sockel som granitmur. Dessa har troligen orsakats av sättningar i konstruktionens hörnpunkter i kanalslätten. Även själva sandstenen i balustraden är i dåligt skick. Den har flera lagningar.

Det finns tre olika alternativ för balustraden:

- Sandstenen konserveras i befintligt skick. Det innebär att det nuvarande utseendet bevaras. Detta rekommenderas av såväl stadsantikvarie Anders Reisnert som stenhuggare David Waite.
- Restaurering, vilket innebär att man plockar isär balustraden och delvis tillverkar nya delar. Tillvägagångssättet kan orsaka ännu fler skador.
- Nyttillverkning. Övedssandsten är inte längre tillgänglig. En godkänd ersättningssandsten är Orsasandsten, som är lite ljusare än originalet. Ur antikvarisk synpunkt är det lämpligare att behålla originalet, trots att detta är skadat, än att tillverka en kopia.

Även miljön runt omkring Belvederen är sliten. Markbeläggningen, som från början var i grus, består idag av asfalt. Papperskorgarna vid platsen är fastkedjade i balustraden.

Åtgärder

- En geoteknisk undersökning görs av grundläggningen av konstruktionen för att bedöma om konstruktionen fortfarande sätter sig. Otillräcklig bärighet åtgärdas innan övrig renovering påbörjas.
- Sandstensbalustraden konserveras i befintligt skick.
- I siktlinjen mot Slottsparkens stora damm över kanalen gallras almsly i kanalkanten bort. Nedanför Belvederen beskärs buskagen så att stödmuren åter blir synlig.
- Markbeläggningen byts från asfalt till grus. Grusgångar intill Belvederen justeras.
- Papperskorgarna som är fastkedjade i balustraden gjuts fast i mark.

Belvederens utsida är rikt smyckad med uthuggna ornament, bland annat ginkgoblod.

21

5.6.3 Utsiktsplatsen mellan Belvederen och Kommendantbron

Utsiktsplatsen är sliten. Den består idag av två betongbänkar som står mycket nära ett grönmålat, lågt räcke "Torsten" som är sönder och en papperskorg "Otto".

Åtgärder

- Utsiktsplatsen behålls men bänkarna och papperskorgen byts ut mot nya enligt kapitel 5.8, Utrustning. Bänkarna flyttas cirka en meter längre in i parken. Lågt räcke "Torsten" renoveras eller byts ut.

22

Utsiktsplatsen mellan Belvederen och Kommendantbron behöver rustas upp.

5.6.4 Utsiktsplatsen mellan Belvederen och Parkbron

Denna utsiktsplats är borttagen, men det finns fortfarande en öppning mellan träden som visar var den låg. Utsikten vetter mot Slottsparkens trädbestånd.

Åtgärder

- Utsiktsplatsen återskapas. Utformningen bör vara likadan som för utsiktsplatsen mellan Belvederen och Kommendantbron, se 5.6.3.

5.7 Skulpturer och utsmyckning

5.7.1 Skulpturer och mindre byggnader

I parken har funnits och finns fortfarande ett flertal skulpturer. En skulptur som spelade en viktig roll för parken, men inte längre finns kvar är "Diana i badet". Skulpturen skänktes till Kungsparken 1881. Hon stod placerad mitt i den norra delen, i siktlinjen från fontänen.

Skulpturen var gjuten i sandsten efter "Diana de Gabies" som finns på Louvren i Paris. Denna är i sin tur troligen en romersk kopia av den grekiske skulptören Praxiteles skulptur "Artemis Brauronia" från omkring 345 före Kristus. "Diana i badet" togs bort omkring 1910. Senast sågs hon 1974 då hon fortfarande fanns på Gatukontorets förråd. Sedan vet ingen vart hon tagit vägen...

I parken fanns från början också flera mindre byggnader, portvaktstugor, en musikpaviljong och en vattenpaviljong som försvunnit under årens lopp. De skulpturer och mindre byggnader som finns i parken idag är:

23

Fontänen hade förr ett betydligt kraftigare vattensprut.

24

25

Grottan i Kungsparken som den såg ut omkring 1890. Då fanns ännu vattenkällan kvar.

Från parkens början:

- Fontänen i gjutjärn framför restaurangbyggnaden uppfördes 1882. Den kommer från Paris och är troligen en serieprodukt. Fontänen är angripen av rost och restaureras under hösten 2005 för att åter stå på plats till våren 2006. Samtidigt rustas fontänens pumpsystem upp så att den ursprungliga vattenbilden med betydligt kraftigare vattenstrålar återskapas.
- Grottan, en av de tidigaste byggnaderna i parken, utformad av samma arkitekt som ritade restaurangen, William Klein, kring 1870. Från början fanns en vattenkälla i grottan, där man kunde släcka törsten. Grottan rustades upp i slutet av 1980-talet och fick ny utsmyckning, skulpturen "Ormet" av Monika Gora.

Nyttillskott från 1900-talet:

- "Solrosen" av Axel Ebbe är en kopia av statyn som ställdes ut i Paris. "Solrosen" skänktes till Kungsparken av en privatperson 1911.
- Bronsbyst föreställande konsul A.C. Holm, uppfördes 1916 av Sven Andersson. Bysten står i parkens västra del på en halvcirkelformad plats omgiven av bOKar.
- Byst föreställande landskapsmålaren Gustav Rydberg uppfördes på den nordvästra utsiktsplatsen 1934 av Sven Andersson. Bysten flyttades inför Bo86 till sin nuvarande plats i den västra lindallén vid trädgårdsbron.
- "Framträdet", en steninstallation från 1990-talet, sydost om fontänen. Den är avsedd att fungera som talarstol.

Åtgärder

- På platsen där "Diana i badet" stod placeras ett nytt konstverk alternativt en ny kopia av Diana. På så sätt skapas ett blickfång i siktaxeln mellan fontänen och parkens norra del.

"Diana i badet"
försvann redan
1910 från Kungs-
parken.

5.7.2 Blomstersmycken

I parken fanns från början ett antal blomstergrupper av olika slag. I ursprungsplanen från 1881 fanns flera rosengrupper inritade. I slutet av 1800-talet var remonterande rosor mycket populära. Vi vet från gamla foton att det fanns tapetgrupper och planteringar med perenner på olika ställen i parken, främst kring fontänen och restaurangbyggnaden. Tapetgrupper är stora rabatter med utplanteringsväxter arrangerade i symmetriska mönster.

Idag finns inte mycket kvar av blomsterfloret i parken. På våren blommar olika typer av vårlökar i parken, till exempel vintergäck under buskagen samt scilla och snölockor på gräsmattorna. I rhododendronpartiet finns marktäckande perenner och det finns en liten sommarblomsplantering kring skulpturen "Solrosen". I övrigt är det träden och buskagen som är tongivande i parken.

Åtgärder

- Återinför blomsterfloret i parken i form av tåliga perenner, som till exempel funkia och dagliljor, samt utplanteringsväxter på vissa utvalda platser. Några platser kan vara kring fontänen och kring "Solrosen".
- Tapetgrupper kan planteras vid speciella tillfällen på utvalda platser. En sådan plats är vid fontänen där tapetgruppen kan samordnas med perennrabatten.
- Återplantera grupper med tåliga, remonterande rosor i parken på ett par platser, inspirerade av planen från 1881.

27

Perennplanteringar bör återinföras i Kungsparken, till exempel vid fontänen. Funkia och lökväxter syns på fotografiet från omkring 1880.

28

Tapetgrupper med inspiration från gamla bilder kan planteras vid speciella tillfällen.

29

Kungsparkens enda prydnadsplantering finns vid "Solrosen". Vårlökarna ersätts senare på säsongen av sommarblommor.

5.8 Utrustning

Utrustningen i en park berättar mycket tydligt om parkens historia. Idag finns flera typer av belysningsstolpar, bänkar, papperskorgar och räcken från olika tider i parken. Av den ursprungliga utrustningen i Kungsparken finns bara belysningsstolparna kvar, med sitt speciella, sirliga formspråk. I stormen 1967 gick de gamla droppformade glaskuporna sönder och ersattes med en annan typ av armatur.

På gamla bilder från slutet av 1800-talet och början av 1900-talet kan man se tre olika typer av bänkar. En av dem är en bänk med ett bågformat underrede av gjutjärn, som har två sittbrädor och en ryggbräda (figur 30). De andra är två olika varianter med underrede av stiliserade, knotiga grenar i gjutjärn och sits och ryggstöd av trä. Den äldsta av "knotbänkarna" är sirligare i formen med fler detaljer (figur 31). Den yngre från 1910-talet är mer förenklad.

Som skydd för och inramning av planteringarna användes olika typer av låga staket. På en bild från 1930 kan man se ett lågt staket av tunna gjutjärnsstolpar med kedja emellan. På en annan bild från Kungsparkens entré syns ett äldre bandjärnsstaket med ekpålar. Idag används staketet "Torsten", som formgivits och produceras av Gatukontoret.

Analys

Kungsparken är Malmös första stadspark och det är viktigt att stärka dess karaktär gentemot andra parker i staden. Parkbänkar, papperskorgar, belysningsstolpar, informationsskyltar, staket, insprängningsskydd och hundlatriner bör ha samhörighet och smälta in i miljön. Belysningsstolpen är den enda utrustning som idag har en historisk anknytning.

Funktionen är givetvis också en viktig aspekt vid val av utrustning. Utrustningen bör inte inbjuda till vandalisering. Papperskorgar och hundlatriner ska vara tillgängliga, men inte så placerade att de blir ett blickfång. Papperskorgar bör vara av en modell som är lätt att tömma. Närheten till papperskorgar är viktig så att nedskräpning minimeras.

30

31

I den tidigare treradiga allén fanns på 1880-talet två olika modeller av bänkar.

32

Gräsmattorna omgavs förr av låga staket och fick ej beträdas. Bilden från omkring 1920.

Åtgärder

- Alla belysningsstolpar i parken skall vara av den gamla typen för att tydliggöra och stärka parkens historiska prägel och uttryck. De belysningsstolpar som inte är av den gamla typen byts ut mot nya i gammalt utförande.
- Armaturerna byts ut mot nya i äldre utförande, lika den ursprungliga glasdroppen, men i hållbart material.
- Malmöbänken föreslås användas som grund i hela parken, då det är svårt att veta om det funnits någon speciell bänk just för Kungsparken.
- En eller flera historiska bänktyper kan användas på enskilda platser i parken i syfte att bevara kunskapen om parkens utrustning genom tiderna.
- Alla papperskorgar skall vara av samma typ. Till Malmöbänken föreslås Lotus Malmö stor och liten.
- Papperskorgarnas och hundlatrinernas placering skall ses över.
- Fler bänkar placeras ut i parken, se kapitel 5.5.
- Låga staket som skydd för planteringar skall vara "Torsten".

Den gamla belysningsstolpen är troligen från slutet av 1800- talet. De droppformade armaturerna förstördes i stormen 1967. Ursprungligen användes gasljus.

De moderna armaturerna skall bytas ut mot nya som liknar den gamla glasdroppen .

34

5.9 Ljussättning

I samband med att delar av Malmöfestivalen flyttades till Slottsparken (2005) förnyades belysningen i Kungsparken. De gamla belysningsstolparna fick nya armaturer och ljuskällor med varmare och starkare ljus. Trädkronorna i den västra lindallén effektbelystes med uppåtriktade strålkastare.

Principen idag är att belysningen i de centrala parkerna skall ha behaglig färgtemperatur och god färgåtergivning. Tidigare var Kungsparken belyst med kvicksilver vilket ger ett kallt ljus med dålig färgåtergivning. Den västra lindallén var belyst med högtrycksnatrium som ger ett orange ljus, även det med dålig färgåtergivning.

Den enda utsmyckning som är ljussatt är Grottan med skulpturen "Ormet" (Monika Gora 1989). Tidigare har även fontänen varit ljussatt. Slottsbron, Kommendantbron och Trädgårdsbron är ljussatta medan Parkbron ännu återstår.

Analys

Kungsparken upplevdes tidigare som skum under den mörka tiden av dygnet. Den nya belysningen innebär en markant skillnad och parken upplevs nu som betydligt ljusare och mer inbjudande att vistas i. Mer ljus betyder inte automatiskt ökad trygghet. Ljuset kan däremot bidra till en ökad trygghetsupplevelse, vilket kan leda till att fler människor vågar vistas i och passera parken. Kungsparken är en central stadspark som bör kunna upplevas och användas även efter mörkrets inbrott.

Ljussättningen av kasinot bidrar till att ytterligare fjärma byggnaden från parken, som den tidigare samspelade med.

Att lyfta fram parkens utsmyckning och arkitektur med hjälp av ljus rimmar väl med ursprungstanken, nämligen att besökarens blick skulle fästas på olika sevärdheter och detaljer alltefter som promenaden fortskred.

Åtgärder

- Det skall finnas en god allmänbelysning i hela Kungsparken. Ljuset skall ha en behaglig färgtemperatur och god färgåtergivning. Alla armaturer skall vara väl avbländade.
- Parken skall belysas på ett sådant sätt att parken upplevs som trygg och inbjudande att passera och vistas i efter mörkrets inbrott.
- Parken skall effektbelysas på ett sobert och diskret sätt. Syftet skall vara att framhäva utsmyckningen eller platsen. Belysningen skall inte vara attraktionen i sig. Förslag på platser/objekt:
 - huvudentréerna
 - "Solrosen"
 - fontänen
 - Belvederen
 - "Utkiken"
 - lindalléerna
 - lekplatsen
- Casinots ljussättning bör ses över så att byggnaden samspelar med parken. Park och byggnad skall upplevas som en helhet.

Den västra lindallén med ny ljussättning sedd från kanalen.

35

5.10 Växtlighet - träd och buskar

5.10.1 Träden

Intresset för exotiska träd och träd med annorlunda färg och form var mycket stort under andra halvan av 1800- talet. Genom växtinsamlingar i Amerika och Asien introducerades en mängd nya växter till Europa. I parkerna från denna tid utnyttjades de exotiska växterna som blickfång och var ofta pedagogiskt skyltade.

Trädbeståndet i Kungsparken består dels av exoter, där varje trädart eller form representeras av ett eller några få exemplar, dels av en stomplantering av inhemska, neutrala trädarter, som de exotiska träden kan exponeras mot. Delar av parkens trädbestånd är ursprungligt. I parken finns flera välväxta och ovanliga träd som utgör verkliga rariteter både i Malmö och i Sverige. Flikboken, sumpcypressen, blodboken, guda-trädet och tvåfärgad hästkastanj hör till parkens äldsta och pampigaste träd. På planen från 1881 (se sidan 10) finns en växtlista över de solitärträd som planterades i parken. Tyvärr finns ingen förteckning över de träd som planterades i grupper eller i buskage.

Många träd har försvunnit genom åren. En hård gallring genomfördes 1928 och under de kalla vintrarna i början av 1940- talet frös en hel del exotiska träd bort. Ytterligare gallringar gjordes på 1960- talet, bland annat till följd av den stora stormen 1967, och på 1980- talet. De senaste åren har almsjukan slagit relativt hårt mot Kungsparken.

En hel del nya träd har också planterats efterhand. Ambitionen har varit att bibehålla en park av stort dendrologiskt intresse och med stor artrikedom. De senaste större nyplanteringarna av exoter skedde under 1980- talet. År 2004 påbörjades en mindre återplantering av exoter, bland annat av arter och sorter som tidigare funnits i Kungsparken. Där det var möjligt planterades träden i de ursprungliga lägena.

Sumpcypressen i höstskrud.

Tvåfärgad hästkastanj.

37

PARKENS TRÄD (i urval)

Exoter:

Aesculus x hybrida – tvåfärgad hästkastanj
Ailanthus altissima – gudaträd
Castanea sativa – äkta kastanj
Catalpa bignonioides – trumpetträd
Fagus sylvatica f. *atropunicea* – blodbok
Fagus sylvatica f. *heterophylla* – flikbok
Fraxinus excelsior 'Aurea' – guldask
Ginkgo biloba – ginkgo
Gleditsia triacanthos – korstörne
Liriodendron tulipifera – tulpanträd
Paulownia tomentosa – kejsarträd
Phellodendron amurense – sibiriskt korkträd
Pinus nigra – svarttall
Quercus cerris – turkisk ek
Sequoiadendron giganteum – mammutträd
Taxodium distichum – sumpcypress

Stomplantering träd:

Carpinus betulus – avenbok
Fagus sylvatica – bok
Quercus robur – skogsek
Tilia x europaea – parklind
Ulmus glabra – skogsalm

Åtgärder

- Parken skall ha en stor artrikedom och de dendrologiska kvaliteterna skall bevaras.
- En åtgärdsplan för träden skall göras enligt följande riktlinjer:
 - Kontinuerlig plantering av stomträd och exoter så att nya generationer träd står redo att ta över när de gamla faller.
 - Grundstrukturen med en tätare stomme av neutrala träd och öppna gräsytor med exotiska solitärträd skall behållas och beaktas vid all nyplantering.
 - Fällda almar ersätts med nya stomträd av i första hand inhemska arter: skogsek, *Quercus robur*, avenbok, *Carpinus betulus*, bok, *Fagus sylvatica* och skogslind, *Tilia cordata*.
 - Återplantera exoter i gamla lägen, enligt planen från 1881.
 - Utöka sortimentet av exoter.
 - Gallra i vissa trädgrupper för att tillåta bättre utveckling av de träd som lämnas kvar.
 - Bevara de skulpturala, murgrönsklädda jättealmarna även sedan de drabbats av almsjuka. Grenarna kan kortas in efter att värdrädet dött.
- Föröka (ympa) vissa av de ursprungliga träden. Särskilt intressanta är den tvåfärgade hästkastanjen, *Aesculus x hybrida*, och sumpcypressen, *Taxodium distichum*.

Flikboken är barnens favoritklätterträd

38

5.10.2 Lindalléerna

Parkens alléer har i folkmun kallats enkla och dubbla "kärleksallén". De utgör formella inslag i den annars romantiskt slingrande parken, men utgör inga egentliga axlar med en början och ett slut. I änden på den dubbla allén fanns ursprungligen en paviljong för brunnsdrickning, som revs 1917. Lindarna stod från början längs Slottsgatan men flyttades under vintern 1870 in i parken med hjälp av en trädflyttmaskin från Köpenhamn.

Alléerna var från början två- respektive treradiga. I den stora stormen 1967 föll större delen av träden i de inre trädraderna i båda alléerna och man beslutade att ta bort dessa rader helt. De kvarstående träden sargades svårt och en radikal beskärning gjordes för att rädda träden. Ytterligare en beskärning gjordes omkring 1975, men därefter lämnades träden att växa fritt.

Lindarna art- och sortbestämdes sommaren 2005 av Rune Bengtsson vid SLU, Alnarp.

Den öst-västliga, tidigare treradiga, allén består av:

- 31 st *Tilia x europaea*, klongrupp C, parklind
- 1 st *Tilia x europaea*, klongrupp A, parklind
- 1 st *Tilia platyphyllos*, bohuslind

Den nord- sydliga, tidigare tvåradiga allén, består av:

- 19 st *Tilia x europaea*, klongrupp C, parklind
- 1 st *Tilia x europaea*, klongrupp A, parklind

Alla träd är fröförökade och därmed rotäktä.

Analys

Alléerna har stor betydelse som arkitektoniska element i parken även om de idag är reducerade till en respektive två rader. De är också mycket vackra och karaktärsfulla trots den behandling träden fått. Alléerna har också stor betydelse som vindskydd för parkens exotiska träd.

Det finns även ett stort värde i växtmaterialet i sig. Kulturhistoriskt talar man om autenticitet. Med begreppet menas bland annat äkthet och ålder. Kungsparken besitter en autenticitet bland annat i det ursprungliga växtmaterialet.

Olika alternativ för de befintliga lindarna har diskuterats:

- Lindarna behålls i befintligt skick.
Rune Bengtsson bedömer att lindarna har god vitalitet och att de kan ha fortsatt god utveckling i ytterligare 50-100 år. Om det senare visar sig finnas en risk för grenbrott eller röta och fara för parkens besökare, måste en ny bedömning göras.
- Lindarna topphuggs på nytt för att undvika grenbrott.

Bedömningen är dock att risken för grenbrott är låg med tanke på att inga större grenar brutits i de senaste årens stormar. Ingreppet skulle innebära grova snittytor med risk för röta och att man måste fortsätta beskära för att inte få samma problem igen. Ur ett kulturhistoriskt perspektiv är det inte heller rätt med hamlade och formklippta träd i parker från denna tid. Man skulle också förlora den vackra karaktär som alléerna har idag, med sina nedhängande grenar.

Den "dubbla kärleksallén" var tidigare treradig. Den inre raden föll i stormen 1969.

Möjliga strategier för restaurering:

- Restaurering med rotskott.
Den lindtyp som är helt dominerande i trädraderna finns inte tillgänglig i dagens plantskolesortiment. Fröförökning är inte heller möjlig. Eftersom alla inventerade träd är rotäta skulle man kunna använda metoden att såga ner dem så nära markytan som möjligt (5-10 cm). Från stubbarna utvecklas då en stor mängd stubbskott. Bland dessa kan man välja ut ett kraftigt och välplacerat skott som kan utvecklas till ett nytt träd. Denna metod har använts sedan länge med gott resultat. Det nya trädet blir lika stabilt som om man planterade ett helt nytt träd.
- Plantering av nya träd.
Eftersom de gamla typerna inte längre finns, är det lämpligt att ersätta med träd av närmast liknande typ. Detta gäller de befintliga trädraderna såväl som de tidigare fällda träden.

Återplantering skulle kunna påbörjas redan nu av de yttre trädraderna i båda alléerna för att återställa det historiska utseendet. Detta skulle vara möjligt i den "enkla" allén men tveksamt i den "dubbla". I och med att trädraderna kommer att bli olikåldriga kommer inte heller den historiska helheten att återskapas. Parkens nordvästra hörn mellan Kommendantbron och Trädgårdsbron är dessutom idag så förändrat att det är svårt att få till en treradig allé.

Åtgärder

- De ursprungliga lindarna bevaras så länge som möjligt. Även som åldrande träd kommer de att ha ett stort värde.
- Ingen beskärning görs av trädkronorna. Om träden framöver visar sig bli farliga för parkens besökare får beslutet omprövas och ingrepp i kronorna göras.
- Vid en framtida fällning återskapas en tvårespektive treradig allé i de ursprungliga lägena.
- Befintliga lindar förnyas med hjälp av rotskott.
- De tidigare fällda träden återplanteras med *Tilia x europaea* 'Zwarte Linde' som bäst motsvarar klongrupp C.

5.10.3 Buskage

I Kungsparken fanns från början rikligt med buskplanteringar, både i parkens kanter och i alla gångvägskorsningar. Besökarens uppmärksamhet skulle vändas inåt parken och man skulle omväxlande röra sig mellan öppna och slutna rum.

Alla barrträd sattes i buskage av buxbom, idegran, blyertsen och tuja. Det finns fortfarande gott om buxbom och idegran kvar samt enstaka tujor. Vilka lövfällande buskar som planterades saknas det uppgifter om. I samband med bomässan, Bo86, planterades en del nya buskage.

Analys

Det har försvunnit anmärkningsvärt mycket buskar jämfört med vad som planterades från början. Så gott som alla buskage i gångvägskorsningarna är borta sedan länge. Längs kanalen mot Bastion Carl Gustav (Slottsträdgården/växt-husen) har alla buskage röjts bort, i syfte att stärka kontakten med vattnet och öka trygghets-känslan. Utsikt, kontakt med vattnet och trygghet prioriteras idag.

De vintergröna buskarna, buxbom och idegran, dominerar vissa delar av parken och ger en stark karaktär. De lövfällande buskarna är triviala och tillför föga prydnadsvärde. De buskar som planterades på 1980- talet känns främmande.

Buskagen har en rumsbildande funktion, men det är också viktigt att tänka på trygghetsaspekten. Buskagen har även betydelse för djurlivet i parken.

40

Nyanlagd plantering med gräslist i Leazes park, Newcastle, kan tjäna som inspirationskälla till nya buskage i Kungsparken .

41

Buskagen längs Slottsgatan har inga stora prydnadsvärden.

42

Gamla exemplar av buxbom och idegran skall bevaras då de växer långsamt och har stora estetiska kvaliteter.

VÄXTLISTA BUSKAR

Buskar längs Slottsgatan och kanalerna:

Cornus mas – körsbärskornell

Ligustrum vulgare – liguster

Lonicera tatarica – rosentry

Philadelphus sp. – schersmin

Ribes alpinum – måbär

Spiraea x cinerea 'Grefsheim' – norsk brudspirea

Symphoricarpos sp. – snöbär

Syringa vulgaris – syren

Vintergröna buskar:

Buxus sempervirens – buxbom

Taxus baccata – idegran

Nyare buskplanteringar:

Euonymus alatus – vingad benved

Lonicera nitida – myrtentry

Prunus laurocerasus cvs. – lagerhägg

Sorbaria sorbifolia – rönnspirea

Syringa x chinensis – parksyren

Viburnum x bodnantense – hybridkejsarolvon

Viburnum x burkwoodii – hybridolvon

Viburnum carlesii – luktolvon

Åtgärder

- Planterings- och skötselplaner för buskage mm görs enligt följande riktlinjer:
 - Delar av de befintliga buskagen röjs, framför allt triviala buskar som snöbär och try tas bort.
 - Idegran och buxbom skall behållas och får inte kapas ned.
 - Varsam beskärning för ökad genomsikt behövs på vissa ställen, exempelvis i rhododendronpartiet. Platser definieras i åtgärdsplanen.
 - Längs kanalen mot Bastion Carl Gustav återplanteras inga buskar. Öppenheten mot vattnet är viktig att behålla.
 - Längs kanalen mot Slottsparken behålls buskagen vildvuxna. Rönjningar görs kontinuerligt vid utsiktsplatserna för att hålla sikten fri.
 - Placering av nya buskage skall inspireras av 1881 års plan.
 - Planteringarna skall ha en medveten gestaltning. Fyllnadsbuskage skall inte planteras.
 - Längs det föreslagna staketet utmed Malmöhusvägen och Slottsgatan görs en sammanhängande plantering med nya buskar, marktäckare och vårlökar. Buskaget skall vara genomsiktligt. Det kan ha inslag av vintergrönt som idegran och buxbom samt blommande buskar, gärna exoter. Vårlökar för förvildning planteras undertill.
 - Återplantering av buskage i gångvägs-korsningarna görs i viss mån. Artvalet bör inspireras av 1800- talets växtsortiment och av andra parker från samma tidsepok.
 - Mot alla gångar skall det finnas en gräslist på 0,9 m.
 - Trygghetsaspekten skall beaktas.

43

Insynen behöver ökas i rhododendronpartiet för att göra platsen tryggare och trevligare att passera och besöka.

5.10.4 Rhododendronpartiet

I samband med bomässan Bo86 utvecklades ett av idegransbuskagen till ett woodland med rhododendron och marktäckare. Ett antal nya träd planterades. Platsen har under de senaste åren förfallit alltmer och roto gräs och sly har brett ut sig. Buskaget används som spontan toalett och av uteliggare.

Analys

Detta är i grunden en trolsk och vacker plats. Mäktiga svarttallar breder sina kronor över vintergröna buskage av idegran och buxbom. Den täta planteringen rimmar väl med grundtanken om omväxling mellan slutna och öppna rum. Tyvärr ger den bristande skötseln i kombination med dålig insyn en känsla av otrygghet.

Woodlandplanteringen är ett främmande inslag i det sena 1800- talets parker, där blomster-smyckena var av en helt annan typ. Träden som planterades i mitten på 1980- talet har nu börjat växa sig stora och står så tätt att deras utveckling hämmas om de inte gallras. De konkurrerar också med de äldre träden och buskarna.

Åtgärder

- Öka insynen och gör platsen attraktiv och tillgänglig genom att mycket varsamt stamma upp idegranarna och gallra bort enstaka buskar.
- Gallra bland de yngre träden.
- Spara rhododendron, ta bort marktäckare.
- Komplettera med några nya buskar för att förstärka platsens karaktär.

Berghults trädgård, terrassen nedanför restaurang Kungsparken, användes under 1930- talet för båtuthyrning.

44

5.11 Berghults trädgård

Berghults trädgård kallas platsen nedanför kasinot vid kanalen. Här låg tidigare ett materialhus som förmodligen från sekelskiftet 1900 användes som trädgårdsmästarebostad. En av trädgårdsmästarna hette just Berghult. Området kring huset var troligen privat under den tiden. När trädgårdsmästaren flyttade vet man inte, men 1960 benämndes huset personalbyggnader. 1969 är husen rivna och platsen har fått den utformning den har idag. Platsen har aldrig varit gestaltad som en del av Kungsparken.

Analys

Berghults trädgård har en fantastisk potential med närheten till vattnet, utsikt över Slottsparken och ett varmt, soligt söderläge. Platsen är idag mycket sliten och nedgången. Sittplatser och lekplats har efterhand tagits bort och inte ersatts. Buskagen är risiga och ovårdade. Platsen har ett avsides läge, avskuren från Kungsparken, och det saknas ett naturligt gångstråk därigenom. Platsen har använts av A- lagare och uteliggare.

Förnyelse av Berghults trädgård har diskuterats under lång tid. Det finns ett par konkreta idéer på hur platsen kan utformas. Ett förslag är en italienskinspirerad, terrasserad plats ned mot kanalen. Ett annat ger förslag på en minnesplats utan koppling till någon specifik religion.

Det finns planer på att bredda Fersens bro för att lösa behovet av en cykelbana längs Slottsgatan. Då öppnas även möjligheten att skapa en ny entréplats till Berghults trädgård mot Slottsgatan, via Gamla Begravningsplatsen (se kapitel 5.3 Cykelbana längs Slottsgatan).

Åtgärder

- Förnya Berghults trädgård. En lugn och vacker plats med möjlighet till eftertanke och kontemplation bör skapas.
- Skapa ett naturligt gångstråk som binder ihop Berghults trädgård med Kungsparken och staden.

5.12 Information och skyltning

Ett av målen är att tydliggöra Kungsparkens identitet. Många Malmöbor kan exempelvis inte skilja på Kungsparken och Slottsparken trots att parkerna delas av en kanal.

Skyltning och information kan fungera som ett komplement till övriga åtgärder för att markera de båda parkernas särart. Med en genomtänkt skyltning kan Kungsparkens intressanta historia göras tydlig.

45

Åtgärder

- Vid parkens huvudentréer skall det finnas informationsskyltar som kortfattat berättar om Kungsparkens historia med en plan över parken. Skylt kan vara av samma typ som finns i Slottsträdgården eller vid Malmöhus slott.
- Vägvisning sätts upp vid övriga viktiga entréer, till exempel vid Kommendantbron, Parkbron och Slottsbron. Skylt skall vara samma typ som redan nu används i de centrala parkerna.
- De intressantaste träden i parken skyltas med svenskt och vetenskapligt namn för att visa upp parkens många exotiska träd för Malmöborna. Samtidigt återknyter man till parkens pedagogiska tanke.
- Vägvisning till viktiga platser och funktioner inne i parken, till exempel till offentlig toalett skall finnas.

46

Till vänster informationsskylt vid Malmöhus slott. Till höger vägvisningsskylt som används i Malmös parker.

5.13 Skötsel

Fram till 1992 utfördes allt skötsel- och anläggningsarbete i egen regi, inom Malmö Gatukontors organisation. Därefter lades den löpande skötseln av Malmös parker ut på entreprenad. Ansvaret ligger dock fortfarande inom Malmö Stad.

Kungsparken hör till en av de parker som skall ha högst skötselnivå, vilket innebär att *"området skall ge ett mycket välvårdat intryck under hela året"*. Parkens ytor är indelade i olika skötselklasser. Tidigare fanns detaljerade skötselbeskrivningar till varje klass, men från år 2004 anges endast en målbeskrivning (funktionsentreprenad).

Gräsytor klassas uteslutande som aktivitetsgräsytor med intensiv skötsel, tänkta för rekreation, vistelse, lek och idrottsaktiviteter. Buskagen domineras av slutna buskage och solitära buskage. Slutna buskage finns till exempel längs Slottsgatan och som solitärer räknas bland annat grupperna av gamla idegranar. De branta kanalkanterna mot Slottsparken klassas som skog. Med det menas större sammanhängande bestånd av inhemska träd och buskar som sköts intensivt. Perennnytor finns i rhododendronpartiet och ovanpå grottan. Dessa beskrivs som viktiga blomstersmycken med högt prydnadsvärde.

En av urnorna vid Belvederen är sönderslagen.

47

Bland perennerna frodas kirskaål och snärvinda.

48

Trasigt och omålat räcke vid en av utsiktspunkterna.

49

Analys

Kungsparken är en av de allra finaste och vackraste parkerna i Malmö, med mycket stor betydelse för såväl Malmöbor som turister. Kungsparken skall vara en mycket välskött stadspark, men ändå finns det många slitna platser. Ibland handlar det om rent slitage eftersom det är en populär park med många besökare. Ibland handlar det om förstörelse och vandalism. Men många gånger handlar det om eftersatt underhåll och att problem inte har åtgärdats i tid. Flera platser har lämnats åt sitt öde.

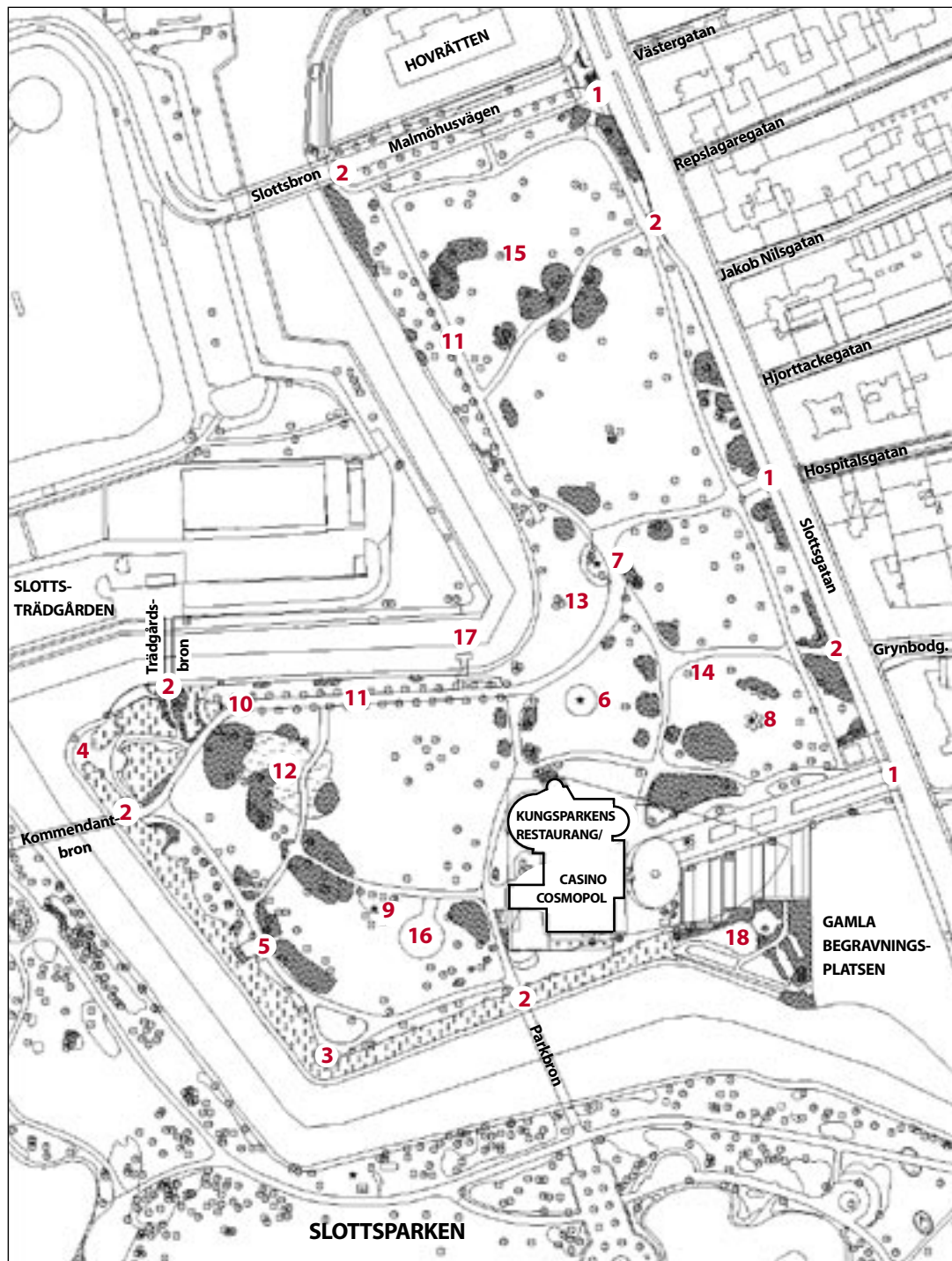
Några av problemen är:

- Skötseln av perennitor fungerar inte och ogräs och sly har tagit över.
- ”Utkiken” har vandaliserats och till följd av detta har alla buskagen röjts bort.
- Eftersatt underhåll av Belvederen.
- Klotter och vandalisering.
- Otillräcklig renhållning.
- Det förekommer trasiga bänkar och annan dåligt underhållen utrustning.
- Det växer träd och buskar i stenskoningen mot kanalen. Trädrötterna riskerar att orsaka stora och kostsamma skador på sikt.

Sammantaget gör dessa problem att intrycket av Kungsparken inte är det avsedda. Delar av parken kan till och med upplevas som obehagliga att vistas i. Trygghetsupplevelse är nära förknippat med skötselnivå. Välskötta platser som utstrålar vård och omsorg upplevs som tryggare än skräpiga och ovårdade. Därför är det viktigt att skötseln av Kungsparken (liksom parkerna i övrigt) hela året håller hög standard.

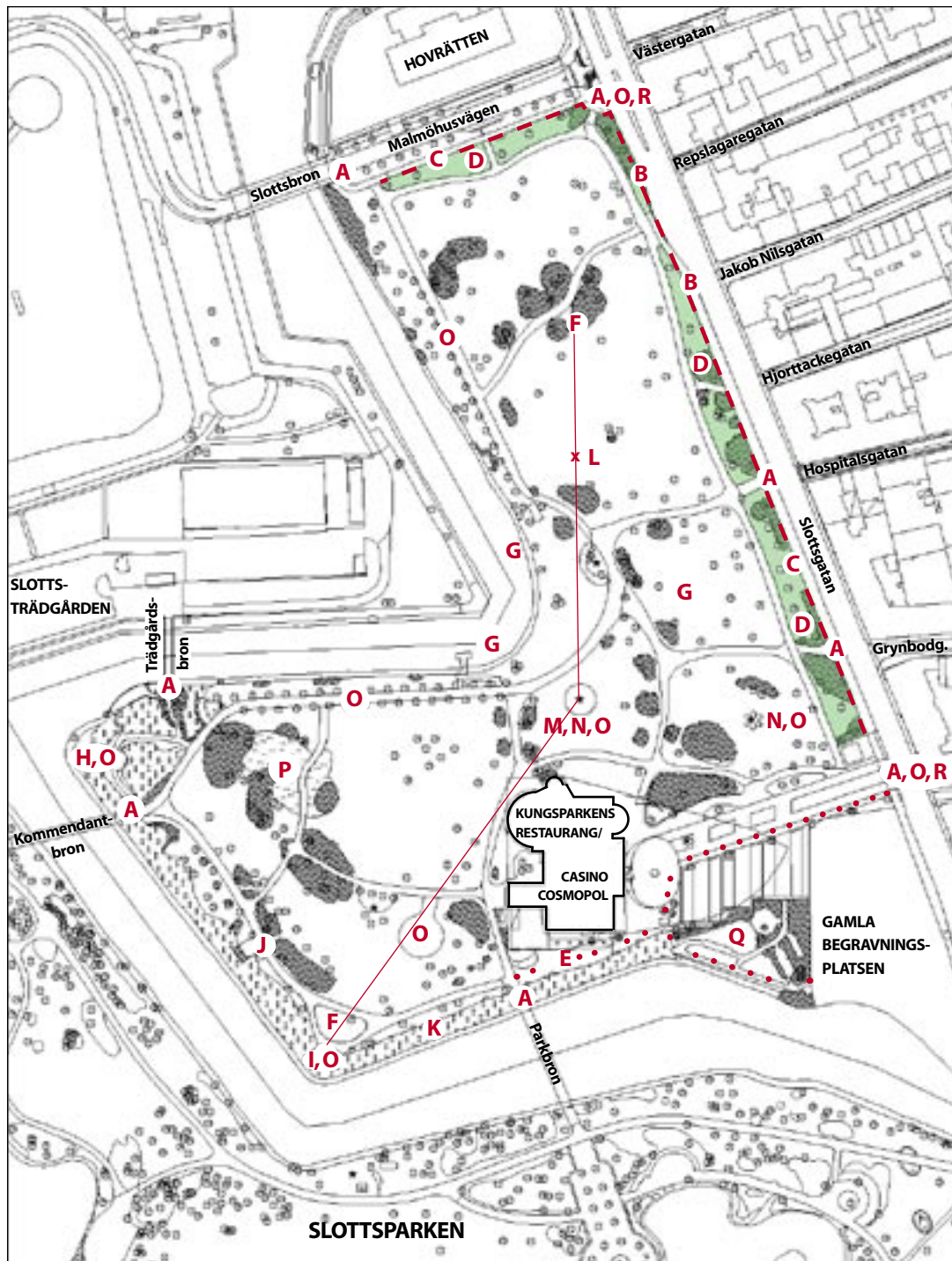
Åtgärder

- Skötselnivån i Kungsparken skall hålla absolut högsta standard under hela året - helt i enlighet med gällande entreprenadupphandling.
- Det är av stor vikt att parkens detaljer sköts och underhålls väl.
- En effektiv renhållning under all besökstid är av största vikt.
- Indelningen i skötselklasser bör ses över.

Orienteringskarta över Kungsparken 2006:

1) huvudentréer	10) byst av Gustav Rydberg
2) övriga entréer	11) lindalléer
3) Belvederen,	12) rhododendronparti
4) "Utkiken"	13) sumpcypress
5) liten utsiktsplats	14) flickbok
6) fontänen	15) tvåfärgad hästkastanj
7) Grottan	16) lekplats
8) Solrosen	17) brygga
9) byst av AC Holm	18) Berghults trädgård

Plan över åtgärder:

- A) entréer rustas upp/byggs om
- B) ny entré
- C) nytt staket längs Slottsgatan och Malmöhusvägen
- D) ny plantering längs staketet
- E) gångstråk mellan Parkbron och Berghults trädgård förtydligas
- F) siktlinjer återskapas
- G) nya bryggor
- H) "Utkiken" restaureras
- I) Belvederen restaureras
- J) utsiktsplats rustas upp

- K) utsiktsplats återskapas
- L) ny skulptur i ursprungligt läge
- M) fontänen rustas upp
- N) nya perennplanteringar
- O) effektbelysning
- P) rhododendronpartiet rustas upp
- Q) Berghults trädgård förnyas
- R) informationsskyltar placeras vid huvudentréerna

Övriga åtgärder redovisas endast i text.

6. Referenser

Otryckta källor

- Bengtsson, Rune 2005. Inventering av lindrader i Kungsparken. Redovisning av uppdrag från Malmö Stad, Gatukontoret.
- Carlsson, Stina. mfl. Alnarp 2003. Kungsparken i Malmö – historik, värden och åtgärdsförslag. Studentarbete vid SLU, Inst. för landskapsplanering, kursen Lp0048, trädgårdsrestaurering.
- Malmö stad, Gatukontoret 2003. Drift och underhåll i Malmö stad 2004. Västra delen av Malmö. Funktionsbeskrivning.
- Malmö Stad, Gatukontoret. Malmö stadsmiljöprogram. Kanalens ljus 2005. Del av stadens ljus.
- Stenhuggare David Waite. Utlåtande om Belvederen. Fax 2005-09-08.

Tryckta källor

- ABF Malmö. Lund 2002. Konstguide. Skulpturer och minnesmärken i Malmö 2001.
- Gatukontoret Malmö. Malmö 1994. Parkenkät 1994.
- Perhsson, Per- Jan. Malmö 1986. Malmö – parkernas stad.
- Svensson, Lars. Malmö 2004. Malmös Kanalbroar.